ליקוטי עצות — גאוה וענוה

גְּנוּת הַגַּאֲוָה וּמַעֲלַת הָעֲנָוָה. עַל־יְדֵי גֹּדֶל הָעֲנָוָה שֶׁל הַצַּדִּיקֵי אֱמֶת עַד שֶׁהוּא בִּבְחִינַת אַיִן, עַל־יְדֵי זֶה הוּא יָכוֹל לְכַפֵּר עֲוֹונוֹת: (לק"א סי' ד' אות ז')

ב. עַל־יְדֵי עֲנָוָה זוֹכִין לְהִתְפַּשְּׁטוּת הַגַּשְׁמִיּוּת וְנִכְלָלִין בָּאַיִן סוֹף, וְיוֹדְעִים שֶׁכָּל מְאוֹרְעוֹתָיו כֻּלָּם הֵם לְטוֹבָתוֹ, שֶׁזֹּאת הַבְּחִינָה הוּא מֵעֵין עוֹלָם הַבָּא: (שם אות ט')

ג. עַל־יְדֵי גַּאֲוָה בָּא עֲנִיּוּת: (שם אות ח')

ד. עַל־יְדֵי עֲנָוָה זוֹכִין לִתְשׁוּבָה. כִּי עִקַּר הַתְּשׁוּבָה עַל־יְדֵי שֶׁמַּרְגִּישׁ שִׁפְלוּתוֹ וְקַטְנוּתוֹ וּפְגָמָיו הַמְּרֻבִּים, וּמֵבִין שֶׁבְּוַדַּאי רָאוּי לוֹ לִסְבֹּל בִּזְיוֹנוֹת (וּשְׁפִיכוּת דָּמִים) בִּשְׁבִיל לְהִתְקָרֵב אֶל הָאֱמֶת, וְזֶה עִקַּר הַתְּשׁוּבָה: (לק"א סי' ו' אות ו')

ה. אֲפִלּוּ מִי שֶׁהִתְעַנָּה וְסִגֵּף אֶת עַצְמוֹ, אַל יִתְגָּאֶה וְיַחֲשֹׁב שֶׁכְּבָר הוּא צַדִּיק וְיָכוֹל לַעֲשׂוֹת פְּדְיוֹנוֹת וּלְהִתְפַּלֵּל תְּפִלּוֹת. כִּי צָרִיךְ לְהִתְבּוֹנֵן בְּעַצְמוֹ וְלִרְאוֹת, שֶׁאַחַר כָּל הַתַּעֲנִיתִים וְהַסִּגּוּפִים עֲדַיִן נִשְׁאֲרוּ כָּל תַּאֲוָתָם קְשׁוּרִים בְּגוּפָם, וְגַם זָהֲמַת תַּאֲוַת אֲבִיהֶם מִשְּׁעַת הַהוֹלָדָה, גַּם זֶה קָשׁוּר בְּגוּפָם עֲדַיִן. וּכְשֶׁיִּסְתַּכֵּל עַל זֶה בְּוַדַּאי יִפֹּל עָלָיו חֲרָדָה גְּדוֹלָה וְלֹא יִטְעֶה שֶׁהוּא צַדִּיק. וְיִשְׁתַּדֵּל לְהָבִיא וּלְהָשִׁיב כָּל הַתְּפִלּוֹת לְצַדִּיקֵי אֱמֶת, כִּי רַק הֵם יוֹדְעִים לְהִתְפַּלֵּל וּלְהַעֲלוֹת הַתְּפִלָּה כָּרָאוּי. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְתָאֲוֶה לִתְפִלָּתָן וּמְשַׁגֵּר תְּפִלָּה סְדוּרָה בְּפִיהֶם: (לק"א סי' י' אות ד')

ו. אֵלּוּ הַבַּעֲלֵי גַּאֲוָה הַמּוֹנְעִים עַצְמָם וַאֲחֵרִים מִלֵּילֵךְ לְצַדִּיקִים לְהִתְפַּלֵּל עֲלֵיהֶם, הֵם מְעַכְּבִים תַּאֲוָתוֹ שֶׁל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ: (שם)

ז. לְבַטֵּל הַגַּאוּת שֶׁהוּא עֲבוֹדָה זָרָה, הָעִקָּר הוּא עַל־יְדֵי הִתְקָרְבוּת לְצַדִּיקִים: (שם אות ה')

ח. עַל־יְדֵי בִּטּוּל הַגַּאֲוָה הַחָכְמָה עַל תִּקּוּנָהּ. וְזוֹכִין לְחַיִּים וַאֲרִיכוּת יָמִים, וְנִמְתָּקִין הַדִּינִים, וְזוֹכִין לֶאֱמוּנָה וּלְשִׂמְחָה גְּדוֹלָה וּלְהַשָּׂגַת הַתּוֹרָה בְּנֶגְלֶה וְנִסְתָּר וְלִבְחִינַת רוּחַ הַקֹּדֶשׁ: (שם אות ח' ט')

ט. גַּאוּת הוּא בְּחִינַת עֲבוֹדָה זָרָה, וְעַל־יְדֵי גַּאוּת אֵין יְכוֹלִין לִפְתֹּחַ פֶּה, וְאֵין לוֹ כְּלֵי הַדִּבּוּר לְדַבֵּר דִּבּוּרִים הַמְאִירִים. וּכְשֶׁהַתּוֹרָה בָּאָה לְתוֹךְ פִּיו, לֹא דַּי שֶׁאֵין דִּבְרֵי הַתּוֹרָה מְאִירִים לוֹ לְהַחֲזִירוֹ לַמּוּטָב, אֶלָּא שֶׁגַּם הַתּוֹרָה עַצְמָהּ נִתְגַּשֵּׁם וְנִתְחַשֵּׁךְ שָׁם מִפִּיו: (לק"א סי' י"א אות ב')

י. גַּאוּת וְנַאוּף תְּלוּיִים זֶה בָּזֶה. וּכְשֶׁשּׁוֹמֵר הַבְּרִית וְנִצּוֹל מִגַּאוּת, זוֹכֶה לְאוֹר הַמֵּאִיר לוֹ לִתְשׁוּבָה עַד שֶׁזּוֹכֶה לָבוֹא לִתְבוּנוֹת הַתּוֹרָה לְעֻמְקָהּ: (שם אות ג')

יא. יֵשׁ עֲנָוָה שֶׁהוּא תַּכְלִית הַגְּדֻלּוּת, דְּהַיְנוּ שֶׁהוּא עָנָו מֵחֲמַת שֶׁהוּא יוֹדֵעַ שֶׁהַגְּדֻלּוּת מְבֻזֶּה מְאֹד, עַל־כֵּן הוּא עָנָו כְּדֵי לְהִתְיַקֵּר וּלְהִתְכַּבֵּד. נִמְצָא שֶׁהוּא עָנָו בִּשְׁבִיל גְּדֻלּוּת וְכָבוֹד. עַל־כֵּן צְרִיכִין לְהַשְׂכִּיל עַל דְּרָכָיו וּלְהִתְרַחֵק מֵהַגְּדֻלּוּת בְּתַכְלִית עַד קָצֶה הָאַחֲרוֹן, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חַז"ל: מְאֹד מְאֹד הֱוֵי שְׁפַל רוּחַ. כִּי הַגְּדֻלּוּת הוּא בְּחִינַת שֶׁבַע בָּתֵּי עֲבוֹדָה זָרָה שֶׁעַל־יְדֵי זֶה גָּלוּ יִשְׂרָאֵל מֵאַרְצָם, וְעַל־יְדֵי זֶה עֲדַיִן לֹא חָזַרְנוּ לְאַרְצֵנוּ, מֵחֲמַת שֶׁרוֹדְפִים אַחַר הַכָּבוֹד עַל־יְדֵי הַגְּדֻלּוּת: (שם אות ז')

יב. אֵין אָדָם זוֹכֶה לְתוֹרָה אֶלָּא עַל־יְדֵי שִׁפְלוּת, שֶׁיִּשַּׁבֵּר גַּאֲוָתוֹ מִד' בְּחִינוֹת שִׁפְלוּת. כִּי צָרִיךְ הָאָדָם לְהַקְטִין אֶת עַצְמוֹ לִפְנֵי גְּדוֹלִים מִמֶּנּוּ, וְלִפְנֵי בְּנֵי אָדָם כְּעֶרְכּוֹ, וְלִפְנֵי קְטַנִּים מִמֶּנּוּ. וְלִפְעָמִים שֶׁהוּא בְּעַצְמוֹ קָטָן שֶׁבַּקְּטַנִּים, וְצָרִיךְ לְהַקְטִין אֶת עַצְמוֹ כְּנֶגֶד מַדְרֵגַת עַצְמוֹ, וּדְמֶה בְּעֵינָיו שֶׁהוּא לְמַטָּה מִמַּדְרֵגָתוֹ: (לק"א סי' י"ד אות ה')

יג. צָרִיךְ לִשְׁמֹר אֶת עַצְמוֹ מִכָּל הַדְּבָרִים, שֶׁדֶּרֶךְ בְּנֵי אָדָם לְהִתְגַּדֵּל בָּהֶם, וְהֵם ג' דְּבָרִים: חָכְמָה, גְּבוּרָה וַעֲשִׁירוּת. הַיְנוּ שֶׁצָּרִיךְ לְשַׁבֵּר גַּאֲוָתוֹ שֶׁיֵּשׁ לוֹ מִכָּל אֵלּוּ הַדְּבָרִים וְלִהְיוֹת עָנָו וְשָׁפָל בְּכָלָם: (שם)

יד. כְּפִי מַה שֶּׁמְּשַׁבֵּר גַּאֲוָתוֹ כֵּן הוּא זוֹכֶה לְתוֹרָה. וְעַל־יְדֵי זֶה זוֹכֶה לְקָרֵב רְחוֹקִים לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁעַל־יְדֵי זֶה נִתְגַּדֵּל וְנִתְעַלֶּה כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמַעֲלֶה הַכָּבוֹד לְשָׁרְשׁוֹ וְזוֹכֶה לְיִרְאָה. וְעַל־יְדֵי זֶה זוֹכֶה לְשָׁלוֹם בַּיִת, שָׁלוֹם בַּעֲצָמָיו. וְעַל־יְדֵי זֶה זוֹכֶה לִתְפִלָּה וְעַל־יְדֵי זֶה זוֹכֶה לַשָּׁלוֹם הַכְּלָלִי, שָׁלוֹם בְּכָל הָעוֹלָמוֹת: (שם אות ב' ג' ה' י')

טו. עַל־יְדֵי גַּדְלוּת נוֹפְלִים בִּתְפִיסָה: (לק"א סי' כ"ב אות י"א)

טז. כְּשֶׁהַדּוֹר אֵינָם שׁוֹמְרִים אֶת פִּיהֶם, עַל־יְדֵי זֶה נִכְשָׁלִים חַ"ו כְּשֶׁרֵי הַדּוֹר בְּגֵאוּת. עַל־כֵּן צְרִיכִין אֵלּוּ הַכְּשֵׁרֵי הַדּוֹר לְהִתְבּוֹנֵן מְאֹד בְּהַגְּדָלָה וְהַהַדּוּר וְהַחֲשִׁיבוּת שֶׁמַּגִּיעַ לָהֶם, לְכָל אֶחָד לְפִי עֶרְכּוֹ, מְעַט אוֹ הַרְבֵּה, לְהִתְבּוֹנֵן וּלְהִסְתַּכֵּל עַל עַצְמוֹ שֶׁלֹּא יְכָשֵׁל בְּגֵאוּת שֶׁהִיא גָּלוּת הַשְּׁכִינָה חַ"ו: (לק"א סי' נ"ח אות י')

יז. כָּל מַה שֶּׁהָאָדָם מַקְטִין אֶת עַצְמוֹ בְּיוֹתֵר, יֵשׁ לוֹ כֹּחַ הַמּוֹשֵׁךְ יוֹתֵר, דְּהַיְנוּ לְהַמְשִׁיךְ שְׁכִינַת אֱלֹקוּתוֹ לַתַּחְתּוֹנִים שֶׁיִּשְׁכֹּן עִמָּנוּ, שֶׁזֶּהוּ רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ מִיּוֹם שֶׁבָּרָא אֶת עוֹלָמוֹ. וְכֵן לְהַמְשִׁיךְ אֲנָשִׁים אֵלָיו לְקָרְבָם לַעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְכֵן לְהַמְשִׁיךְ הַשְׁפָּעוֹת טוֹבוֹת וּבְרָכוֹת לְיִשְׂרָאֵל. וּכְמוֹ כֵן הוּא זוֹכֶה לְהַמְשִׁךְ וּלְהִתְקָרֵב לְהַצַּדִּיק הָאֱמֶת: (לק"א סי' ע')

יח. עַל־יְדֵי קְדֻשַּׁת שַׁבָּת זוֹכִין לַעֲנָוָה בֶּאֱמֶת, דְּהַיְנוּ לִרְאוֹת שִׁפְלוּתוֹ וּלְהַכִּיר חֲשִׁיבוּת יִשְׂרָאֵל וְלִמְסֹר נַפְשׁוֹ בַּעֲדָם, כְּמוֹ מֹשֶׁה רַבֵּנוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם: (לק"א סי' ע"ט)

יט. עִקַּר הָעֲנָוָה, שֶׁיַּחֲזִיק הָאָדָם אֶת עַצְמוֹ לְמַטָּה מִמַּדְרֵגָתוֹ, שָׁפָל מִמַּה שֶּׁהוּא. וְעַל כָּל פָּנִים לֹא יֵצֵא מִמְּקוֹמוֹ לְהַחֲזִיק אֶת עַצְמוֹ לְמַעְלָה מִמַּדְרֵגָתוֹ: (שם)

כ. עַל־יְדֵי עֲנָוָה וְשִׁפְלוּת, עַל־יְדֵי זֶה אֵין שׁוּם אָדָם יָכוֹל לְהוֹצִיאוֹ וְלִדְחוֹתוֹ מִמְּקוֹמוֹ, דְּהַיְנוּ לְקַפֵּחַ פַּרְנָסָתוֹ חַ"ו: (שם)

כא. עַל־יְדֵי עֲנָוָה נִצּוֹל מִנִּאוּף, אֲבָל עַל־יְדֵי גַּדְלוּת מִתְגַּבֵּר עָלָיו הַיֵּצֶר הָרָע בְּתַאֲוָה זֹאת (וְעַיֵּן לְעֵיל): (לק"א סי' ק"ל)

כב. סְגֻלָּה לְהִנָּצֵל מִגַּדְלוּת, לְכַבֵּד אֶת הַיְמִים טוֹבִים וּלְקַבְּלָם בְּשִׂמְחָה וּבְהַרְחָבַת הַלֵּב כְּפִי יְכוֹלְתּוֹ: (לק"א סי' קל"ה)

כג. הִתְקָרְבוּת לְהַצַּדִּיק מְבַטֵּל הַגַּדְלוּת. עַל־כֵּן זֶה סִימָן אִם הוּא מְקֻשָּׁר לְהַצַּדִּיק בֶּאֱמֶת – אִם יֵשׁ לוֹ שִׁפְלוּת: (שם)

כד. עַל־יְדֵי עֲנָוָה שֶׁהוּא אַיִן מַמָּשׁ, עַל־יְדֵי זֶה יִזְכֶּה לְתוֹרָה וּגְדֻלָּה בְּמָקוֹם אֶחָד. אֲבָל בִּלְא זֶה קָשֶׁה שֶׁיִּהְיוּ שְׁנֵיהֶם יַחַד, תּוֹרָה וּגְדֻלָּה: (לק"א סי' קס"ב)

כה. כְּשֶׁבָּא לָאָדָם גַּדְלוּת, סִימָן שֶׁיָּבוֹא לוֹ צָרָה חַ"ו. וְכֵן לְהֵפֶךְ, כְּשֶׁהוּא עָנָו וְשָׁפָל יָבוֹא לְכָבוֹד גָּדוֹל: (לק"א סי' קס"ח)

כו. מֵעִנְיַן חֶרֶב הַנַּאֲוָה שֶׁבָּא עַל־יְדֵי הַגֵּרִים וְכוּ', עַיֵּן כָּבוֹד [אוֹת] כ"ח: (לק"ת סי' ה' אות ה')

כז. עִקַּר כְּבוֹד וּגְדֻלַּת הַמַּלְכוּת אוֹ מַנְהִיג וּמוֹשֵׁל, הוּא עַל־יְדֵי עֲנָוָה. וְכָל מַה שֶּׁיֵּשׁ לְהַמֶּלֶךְ וְהַמּוֹשֵׁל עֲנָוָה בְּיוֹתֵר, מִתְפַּשֵּׁט מַלְכוּתוֹ וּמֶמְשַׁלְתּוֹ בְּיוֹתֵר: (לק"ת סי' ט"ז)

כח. בְּעִנְיַן הַהַכְנָעָה טוֹעִים הָעוֹלָם הַרְבֵּה, עַיֵּן בִּפְנִים. וּצְרִיכִים לִשְׁמֹר אֶת עַצְמוֹ מְאֹד מֵעֲנָוָה פְּסוּלָה, וּלְהִתְפַּלֵּל לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל זֶה הַרְבֵּה, שֶׁיִּזְכֶּה לַעֲנָוָה אֲמִתִּיּוֹת כִּרְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ: (לק"ת סי' כ"ב)

כט. עִקַּר הַתְּחִיָּה לֶעָתִיד שֶׁיִּחְיוּ וְיָקוּמוּ בִּתְחִיָּה, יִהְיֶה רַק לְהַשְׁפְּלוּת שֶׁל כָּל אֶחָד. הַיְנוּ שֶׁרַק הַשְׁפְּלוּת שֶׁל כָּל אֶחָד וְאֶחָד יִהְיֶה נִחְיֶה וְיָקוּם בִּתְחִיָּה לֶעָתִיד. כִּי הַתַּעֲנוּג הַנִּפְלָא שֶׁהֵם חַיִּים נִצְחִיִּים שֶׁל עוֹלָם הַבָּא אִי אֶפְשָׁר לָאָדָם לְקַבֵּל, כִּי אִם הַשְׁפְּלוּת וְהָעֲנָוָה שֶׁל כָּל אֶחָד, הוּא לְבַדּוֹ יִזְכֶּה לִחְיוֹת וּלְקַבֵּל הַתַּעֲנוּג וְהַחַיִּים נִצְחִיִּים שֶׁל הָעוֹלָם הַבָּא: (לק"ת סי' ע"ב)

ל. בְּכָל אֶחָד וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל מָשְׁרָשׁ הַשְׁפְּלוּת וְהָעֲנָוָה שֶׁל מֹשֶׁה רַבֵּנוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם, בְּכָל אֵבָר וְאֵבָר. אֲבָל זֹאת הָעֲנָוָה וְשִׁפְלוּת נֶעְלָם אֵצֶל כָּל אֶחָד בִּבְחִינַת מִיתָה, וְעַל־כֵּן אֵינוֹ מַרְגִּישׁ בְּעַצְמוֹ זֹאת הַשְׁפְּלוּת, וְעַל־כֵּן הוּא רָחוֹק מֵעֲנָוָה וְשִׁפְלוּת הַזֶּה. אֲבָל עַל יְדֵי שֶׁמִּתְקָרֵב אֶת עַצְמוֹ לַצַּדִּיק הָאֱמִתִּי וְרוֹאֶה אוֹתוֹ, מִכָּל שֶׁכֵּן כְּשֶׁזּוֹכֶה לִשְׁמֹעַ מִפִּיו תּוֹרָה, עַל־יְדֵי זֶה זוֹכֶה לִבּוּשָׁה וּתְשׁוּבָה, וְעַל־יְדֵי זֶה זוֹכֶה שֶׁיִּהְיֶה נִחְיֶה אֶצְלוֹ הַשְׁפְּלוּת וְהָעֲנָוָה הַזֹּאת, וְאָז זוֹכֶה לַעֲנָוָה אֲמִתִּית שֶׁהִיא בְּחִינַת חַיִּים נִצְחִיִּים שֶׁל עוֹלָם הַבָּא כַּנַּ"ל: (שם)

לא. צְרִיכִין לְהִתְפַּלֵּל וּלְבַקֵּשׁ מְאֹד מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לִזְכּוֹת לְשִׁפְלוּת וַעֲנָוָה בֶּאֱמֶת, כִּי אֵין אָנוּ יוֹדְעִין כְּלָל מַהוּ עֲנָוָה וְשִׁפְלוּת אֱמִתִּי. כִּי בְּוַדַּאי אֵין זֶה תַּכְלִית לִהְיוֹת נִבְזֶה וְעָצֵל ("שְׁלֵים מַזְלְנִיק"). כִּי הָעֲנָוָה הִיא עִקַּר הַחַיִּים שֶׁל כָּל אֵבָר וְאֵבָר, וְהוּא כָּל תַּעֲנוּג עוֹלָם הַבָּא. וּבְוַדַּאי אֵין זֶה תַּכְלִית שֶׁל עוֹלָם הַבָּא לִהְיוֹת נִבְזֶה וְעָצֵל וְכוּ' חַ"ו. עַל־כֵּן צְרִיכִין רַק לְבַקֵּשׁ מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁיַּעֲזֹר לוֹ לִזְכּוֹת לַעֲנִיּוּת וְשִׁפְלוּת אֱמֶת, שֶׁהִיא עִקַּר הַחַיִּים וְעִקַּר הַתַּעֲנוּג שֶׁל עוֹלָם הַבָּא כַּנַּ"ל: (שם)

לב. כְּשֶׁרוֹאֶה אָדָם בְּעַצְמוֹ שֶׁהוֹלֵךְ לוֹ שֶׁלֹּא כַּסֵּדֶר, יֵדַע שֶׁיֵּשׁ לוֹ גַּדְלוּת. יַעֲשֶׂה תְּשׁוּבָה וְיַשְׁפִּיל אֶת עַצְמוֹ וְיִהְיֶה בִּבְחִינַת מַ"ה, וַאֲזַי יַחֲזֹר לֵילֵךְ לוֹ כַּסֵּדֶר: (לק"ת סי' פב)